
PLATFORMA TRI SLOBODE

SLOBODA UDRUŽIVANJA
SLOBODA OKUPLJANJA
SLOBODA IZRAŽAVANJA

Tri slobode pod lupom

Prikaz slučajeva kršenja osnovnih ljudskih prava u Srbiji

07-14. maj 2020. godine

Sloboda udruživanja, okupljanja i izražavanja

1. Kao što je već spomenuto u prethodnom izveštaju, prvi put nakon 2003. godine po izveštaju međunarodne organizacije [Fridom Haus](#) Srbija je ispala iz kategorije slobodnih država. Kao glavne razloge za to navode se jačanje korupcije i uticaja privatne moći, strahovlada predsednika Aleksandra Vučića kao i čvrsta kontrola medija. U izveštaju se navodi da nadležne institucije ignorišu nalaze nezavisnih medija koji se bave istraživačkim novinarstvom kao i da su institucije u čijoj je nadležnosti borba protiv korupcije dodatno oslabljen, a da pokrenute teme zbog brojnih afera predstavnika vlasti nikada nisu dobile sudski epilog. Kao jedan od glavnih razloga za ovu regresiju navodi se i zloupotreba vlastima bliskih tabloida koji služe za bespoštednu borbu protiv političkih neistomišljenika, ali da veliki problem predstavlja i rad Radio Televizije Srbije koji iako upotrebljava blažu retoriku, u značajnoj meri sužava prostor za iznošenje drugačijeg mišljenja. Zaključak ovog izveštaja je da je Srbija iz kategorije „delimično konsolidovanih demokratija“ nazadovala u kategoriju „hibridnih režima“.

Posebno zabrinjava reakcija nosilaca vlasti koji umesto da preduzmu neophodne korake da se prevaziđu problemi istaknuti u ovom izveštaju pokušavaju da dokažu njegovu netačnost, pozivajući se na navodnu subjektivnost osobe koja je učestvovala u pisanju. [Predsednica Vlade Ana Brnabić](#) izjavila je da je pripremila „studiozan odgovor na 18 strana“ kojim će dokazati netačnost pomenutih izveštaja, ali je takođe priznala da će Vlada određene sugestije prihvatiti i pokušati da izmeni. Imajući u vidu trendove sužavanja prostora za delovanje ne samo medija, već i civilnog društva i nezavisnih pojedinaca, ovakav izveštaj ne predstavlja iznenađenje. Ono što zabrinjava javnost jeste apsolutna neotpornost na kritiku od strane nosilaca vlasti i neprihvatanje da se problemi realno sagledaju i da se započne sa njihovim rešavanjem.

2. Pomoćnica glavnog urednika nedeljnika „[Vreme](#)“ [Jovana Gligorijević](#) bila je na meti napada od strane muškarca koji joj je putem društvene mreže instagram uputio pretnju „da je dan naplate blizu“. Nažalost, ovo nije prvi napad sa kojim se suočava Jovana Gligorijević, već oni traju još od 2016. godine. Ovim povodom oglasila se i grupa [Novinarke protiv nasilja nad ženama](#) za zahtevom nadležnim organima da

hitno reaguju povodom ovih pretnji, a zabrinutost povodom događaja iskazali su i Nezavisno udruženje novinara Srbije i Udruženje novinara Srbije koji su apelovali na tužilaštvo da što pre reaguju i zaštite novinarku. Nekoliko dana kasnije, novosadska policija [uhapsila je D.Z.](#) zbog sumnji da je pretio novinarki Jovani Gligorijević, ali ono što izaziva čuđenje u konkretnom slučaju jeste da je sama novinarka Gligorijević o tome obavještena iz medija, iako je prethodno uredno komunicirala sa nadležnim organima. U Srbiji se već godinama toleriše, čak i podstiče atmosfera u kojoj su novinari legitimna meta napada, uvreda i pretnji, a reakcije nadležnih organa su pre izuzetak nego pravilo, zbog čega se veliki broj novinara i dalje oseća nesigurno dok profesionalno obavlja svoj posao.

3. Novinarka [Ana Lalić](#) koja je bila uhapšena zbog pisanja o teškom stanju u kom se nalazi Klinički centar Vojvodine saopštila je da je pokrajinski sekretar za zdravstvo, Zoran Gojković, naredio pokretanje interne istrage u toj ustanovi kako bi se otkrili izvori koji su novinarki Lalić dostavili informacije. Prema njenim informacijama, sastavljena je tročlana komisija od strane direktorke Edite Stokić čiji je zadatak da ispita ovaj slučaj, kao i da utvrdi ko je javnosti dostavio informacije o povećanju plate pomoćnika direktora Nenada Erdeljana. [Nezavisno udruženje novinara Srbije](#) zatražilo je hitno zaustavljanje istrage, podsećajući da zakonodavni okvir kojim se štite „izvori“. Ovakvi postupci jasno ukazuju na to da slučaj Ane Lalić nije zatvoren, iako je nadležno tužilaštvo odbacilo krivičnu prijavu protiv nje, već da se na ovaj način zastrašuju ne samo zaposleni, već i sama novinarka ali i drugi novinari koji se bave istraživačkim novinarstvom. Ovakva praksa je apsolutno nedopustiva i jedan je od razloga zbog kojih Srbija konstatno nazaduje u svim izveštajima koji se bave pitanjem slobode medija.

4. [Nacionalna koalicija za decentralizaciju](#) sprovela je onlajn anketu sa korisnicima društvenih mreža u cilju dobijanja odgovora na pitanje u kojoj meri su zadovoljni informisanjem u vreme pandemije korona virusa. Rezultati ankete ukazuju na drastične razlike u pogledu informisanosti na nacionalnom i lokalnom nivou. Naime, čak 61% učesnika se izjasnilo da je potpuno ili delimično informisano na nacionalnom nivou, ali je takav odgovor u pogledu informisanja na lokalnom nivou dalo svega 32% ispitanika, dok je 46% njih nezadovoljno. Rezultati ovog istraživanja samo su rezultat ograničenja sa kojima su se suočavali novinari u lokalnim sredinama kojima je bio onemogućen pristup informacijama, što je dovelo do nedovoljne informisanosti građana, ali i učestale pojave lažnih vesti i neproverenih informacija.

Ostale slobode

1. [Nezavisno udruženje novinara Srbije](#) podsetilo je javnost povodom nastavka izbornog procesa da će se u nastavku kampanje primenjivati nezakoniti Pravilnik Regulatornog tela za elektronske medije, koji predviđa da pravila koja se propisuju u toku predizborne kampanje bez izuzetka važe za javne medijske servise, dok u odnosu na komercijalne medije važi pravno neobavezujuća preporuka. Ovo rešenje u velikoj meri utiče na ionako ugroženu legitimnost izbornog procesa, tim pre što pomenuti Pravilnik ostaje na snazi i pored iznetog mišljenja Ministarstva kulture i informisanja u kom se navodi da Zakon o elektronskim medijima ne prepoznaje razliku između javnih medijskih servisa i ostali pružalaca medijskih usluga. Dodatan problem predstavlja formulacija kojom se Pravilnik služi a koja umesto jednake zastupljenosti političkih aktera uvodi kriterijum predstavljenosti „srazmerno značaju političkih stranaka odnosno kandidata“ čime se nesumnjivo favorizuje vladajuća stranka.

2. [Grupa organizacija civilnog društva](#) podnela je Ustavnom sudu Republike Srbije inicijativu za ocenu ustavnosti i zakonitosti Naredbe o ograničenju kretanja na prilazima otvorenom prostoru i objektima prihvatnih centara za migrante i centara za azil koja je doneta 6. maja 2020. godine. U saopštenju se navodi da ograničavanje kretanja korisnicima prihvatnih centara predstavlja neosnovano i nesrazmerno ograničavanje prava na slobodu i bezbednost ličnosti, odnosno njihovo lišavanje slobode. Takođe se navodi da nakon ukidanja vanrednog stanja nije proglašena vanredna situacija niti na jednom području u Srbiji, zbog čega ne postoji pravni osnov za donošenje naredbe kojom bi se ograničilo kretanje određenih lica na određenom prostoru. Na ovaj način produžava se agonija korisnika ovih centara u kojima neretko ne postoje ni osnovni higijenski i sanitarni uslovi, a ovim rešenjem se sprečava njihova komunikacija sa pravnim zastupnicima, psihijatrima i psiholozima i drugim licima čija pomoć im je neophodna. Iz tog razloga, organizacije civilnog društva, podnosioci inicijative, pozivaju Ustavni sud Srbije da donese rešenje kojim će pokrenuti postupak za ocenjivanje ustavnosti i zakonitosti Naredbe o ograničenju kretanja na prilazima otvorenom prostoru i objektima prihvatnih centara za migrante i tražioce azila.

3. Prethodnu nedeljnu obeležila je i serija incidenata i bizarnih trenutaka koji su se uglavnom odigrali na stepeništu Narodne Skupštine. Prvi u nizu takih događaja bio je nastup jednog opozicionog lidera, [Boška Obradovića](#), koji je svoje nezadovoljstvo vlašću iskazao ulazeći u verbalni sukob sa poslanicima i ministrima vladajuće stranke, a u nekim trenucima je došlo i da blažeg fizičkog sukoba. Nedugo nakon toga, [Boško Obradović se pridružio štrajku glađu](#) njegovog kolege poslanika, i bivšeg člana pokreta Dveri, profesora Miladina Ševarlića koji se na takav korak odlučio zbog navodne veleizdaje interesa Republike Srbije na području Kosova i Metohije. Međutim, kao razlog svog štrajka Obradović navodi protivzakonit nastavak izbornog procesa i promenu izbornog zakonodavstva u toku izbornog procesa, zahtevajući od Ustavnog suda da se izjasni o ustavnosti i zakonitosti tih postupaka. Kao odgovor na njegov postupak, poslanici vladajuće većine Aleksandar Martinović i Sandra Božić stupili su takođe u štrajk glađu, zahtevajući od nadležnih da procesuiraju Obradovića zbog fizičkog nasrtaja na njegovog kolegu Marjana Rističevića. Polarizacija društva u pogledu stava po ovim dešavanjima dostigla je vrhunac nakon što je više od hiljadu pristalica vladajuće stranke došlo ispred Skupštine, suprotno zabrani javnih okupljanja, kako bi podržali štrajk svojih poslanika. Tom prilikom je pored verbalnih sukoba sa pristalicama opozicije došlo i do [fizičkog incidenta](#) kada je pristalica Srpske napredne stranke udario u lice članicu opozicione Demokratske stranke, nakon čega je uhapšen. Nakon ovih dešavanja Prvo osnovno tužilaštvo u Beogradu pokrenulo je dokazne radnje protiv poslanika Boška Obradovića, što je poslužilo kao izgovor [Aleksandru Martinoviću](#) da prekine svoj štrajk glađu. Na marginama ovih dešavanja prošla je vest da je [od štrajka odustao i profesor Ševarlić](#), navodeći kako su Obradović i Martinović obesmislili njegov čin i skrajnuli ga u drugi plan. Epilog ovih dešavanja je da je Boško Obradović nastavio štrajk glađu, u čemu mu se pridružio njegov kolega [Ivan Kostić](#), sa isticanjem [zahteva](#) da se izbori odlože do stvaranja fer uslova, uz dodatak kojim se zahteva poštovanje Ustava i Rezolucije 1244 u odnosu na pitanje Kosova i Metohije, kao i zaštitu Srpske pravoslavne crkve i njenih eparhija u Crnoj Gori. Na osnovu ovih dešavanja jasno je da su tenzije u društvu došle na opasno visok nivo i da je neophodno da se politička borba vrati u okvire normalnog i dopuštenog.